CUM
SĂ TE ROGI

Clive Staples Lewis (1898–1963) – romancier, poet, profesor universitar, medievist, critic literar, eseist, teolog laic şi apologet creştin – a fost unul dintre marii intelectuali ai secolului XX. A predat, între 1925 şi 1954, literatură engleză la Universitatea din Oxford (Magdalen College), precum şi, din 1954 până în 1963, literatură medievală şi renascentistă la Universitatea din Cambridge. A fost un vorbitor de excepție, fiind îndrăgit de studenții săi, asupra cărora a exercitat o influență profundă şi durabilă. A scris peste treizeci de cărți, adresate publicului larg. Operele sale, traduse în peste treizeci de limbi, vândute în milioane de exemplare – unele dintre ele (*Chronicles of Narnia,* bunăoară) popularizate pe scenă, la televiziune, radio sau cinema –, continuă să atragă, an de an, mii şi mii de noi cititori.

C.S. LEWIS

CUM SĂ TE ROGI

REFLECȚII ȘI ESEURI

TRADUCERI DIN ENGLEZĂ ȘI NOTE DE
ȘTEFAN BOLEA, EMANUEL CONȚAC,
SORIN MĂRCULESCU, VLAD RUSSO,
SORANA CORNEANU, ANDREI COSTEA,
TATIANA NICULESCU, DAN RĂDULESCU

HUMANITAS

CUPRINS

Prefață 9

I Se poate demonstra că rugăciunea funcționează? 13

II La ce bun să ceri de la Dumnezeu când El știe deja ce îți trebuie? 23

III Contează cât de mult simțim sau înțelegem ceea ce cerem în rugăciune? 29

IV Nu este oare o aroganță din partea noastră să ne aducem preocupările înaintea lui Dumnezeu? 35

V Cum se potrivește rugăciunea cu ideea Providenței? Cerem miracole când ne rugăm? 40

VI Cere rugăciunea examinarea maladivă a conștiinței? 52

VII Care sunt sfaturile pentru a-L evita pe Dumnezeu și rugăciunea în totalitate? (o perspectivă diabolică) 55

PARTEA I. Asigură-te că rugăciunile tale sunt îndeosebi „spirituale" 55

PARTEA A II-A. Convinge-te că nu ești un creștin prea bun 60

PARTEA A III-A. Tratează rugăciunile ca probe la care îl supui pe Dumnezeu 64

PARTEA A IV-A. Concentrează-te asupra propriei tale stări de spirit 67

VIII Cum facem din rugăciune un obicei statornic? 69
IX Cum scăpăm de noi înșine ca să ne rugăm? 73
X Cum ne asigurăm că adevăratul „eu“ stă în fața adevăratului „Tu“ în rugăciune? 80
XI Cum putem să fim ca David și să ne rugăm cu desfătare? 83
XII Ce ne spune Noul Testament despre rugăciune și cum înțelegem aceasta? 91
XIII Cum ne rugăm când jelim? 97
XIV Putem să ne rugăm pentru a evita suferința dacă ea e bună pentru sufletul nostru? 101
XV Cum ne păstrăm speranța când Dumnezeu spune mereu nu cererilor noastre de alinare? 107

Texte sursă 113

„Stăpâne, se spune că visez
Când pare că vorbim noi,
De vreme ce nu răspunzi
– Un singur glas mimând doi.
Au cumva dreptate, dar nu așa
Cum cred. Caut în mine greu
Lucruri pe care voiam să le spun
Și iată, fântânile seacă mereu.
Apoi, văzându-mi golul,
Renunți să fii Ascultătorul
Și prin buzele-mi moarte sufli
Și-mi trezești nevăzute gânduri.
Așa că nu trebuie să-mi dai răspuns
Și nici nu poți; când pare că vorbim
Noi doi, Tu Unul ești mereu, iar eu
Nu-s visătorul, ci visul Tău."

— „Rugăciune", *Poeme*[1]

---

1. Aici și pentru toate celelalte fragmente ale lui C.S. Lewis cu privire la care nu există alte precizări, tr. de Ștefan Bolea (n. red. prezentei ediții în limba română).

PREFAȚĂ

C.S. Lewis este îndeobște recunoscut ca unul din cei mai importanți apologeți și interpreți din secolul XX ai credinței creștine, în special prin operele sale clasice: *Creștinism pur și simplu*, *Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr*, *Despre minuni*, *Problema durerii* și altele. Paradoxal, Lewis mărturisea în privat că cele mai grele momente ale sale veneau imediat după ce apărase cu succes o idee sau o învățătură creștină. Îl întărea însă angajamentul său de a împlini tot ceea ce considera a fi îndatoriri creștine obișnuite: mersul la biserică, practicarea milosteniei și a ospitalității, cercetarea propriilor motive și acțiuni spre a-și reduce slăbiciunile, mărturisirea păcatelor și întărirea a ceea ce trebuia întărit. Și se ruga.

Nu e de mirare că un apărător al credinței creștine se roagă consecvent și că, deși adesea le trecem cu vederea, mențiunile despre rugăciune sunt frecvente în multe din scrisorile lui Lewis de-a lungul anilor. „Am să te pomenesc în rugăciunile mele" sună a clișeu, dar astfel de formule apar deseori în corespondența sa. Privite în ansamblu, aceste numeroase referințe dezvăluie ceva important: că Lewis și-a luat în serios practica rugăciunii. Dacă suntem atenți, remarcăm imediat că el se angaja în mod constant să se roage pentru oameni, că avea liste cu astfel de cereri, pe care la răstimpuri le verifica și le actualiza, că avea propria sa listă de

cereri, că se ruga adesea cu rugăciuni tradiționale din cartea de rugăciuni, practicând totodată și multe alte forme de rugăciune, nu doar simplele cereri, și că oferea adesea sfaturi în chestiuni legate de rugăciune. În opera sa publicată, tema rugăciunii apare constant. Așadar, Lewis a petrecut mult timp practicând rugăciunea, precum și meditând și scriind despre ea.

E limpede și că Lewis nu vedea nimic neobișnuit în toate astea. Într-o scurtă scrisoare din august 1949, el se confesa unui prieten: „Nu cred că aș putea scrie o carte despre rugăciune. Mi s-ar părea prea îndrăzneț din partea mea". Și-a schimbat, evident, părerea, pentru că a început să scrie o astfel de carte, care totuși a fost publicată doar postum sub titlul *Scrisori către Malcolm. În principal despre rugăciune.* Chiar și aici însă, accentul cade pe modul cum trebuie gândită rugăciunea, nu pe ideea de a oferi un îndrumar de rugăciune (deși cartea este și așa ceva).

Publicăm acest nou volum intitulat *Cum să te rogi* cu gândul că tocmai ceea ce Lewis considera a fi deloc neobișnuit rămâne totuși extraordinar de important. Parcurgând textele adunate aici, devine clar că îndeosebi angajamentul lui Lewis pe termen lung față de practica rugăciunii explică de ce învățăturile sale își păstrează profunzimea și vitalitatea după atâtea decenii. Lewis nu limitează credința la câmpul problemelor intelectuale și filozofice. Dimpotrivă, opera sa apologetică a fost doar una dintre dimensiunile a ceea ce trăia drept o realitate mult mai vastă, o realitate întemeiată în relația cu Dumnezeu cel viu. Chiar și chestiunile legate de rugăciune sunt prezentate în cadrul mai larg al acestui fundament relațional.

În *Cum să te rogi* am încercat să adunăm înțelepciunea lui Lewis despre rugăciune risipită prin cărțile, eseurile, scrisorile și poeziile sale – toate incluse în acest volum. Pentru că Lewis a scris în calitate de practicant de o viață al rugăciunii, ceea ce spune el este înțelept, pătrunzător și profund, iar asta nu va surprinde pe nimeni dintre cei care l-au privit pe Lewis ca pe un îndrumător și mentor creștin. Pentru consecvență și coerență, am reintitulat textele sub forma unor întrebări despre rugăciune

la care acestea pot fi considerate răspunsuri. Titlurile originare și sursele textelor sunt indicate pe prima pagină a fiecărui capitol, precum și în lista de la finalul cărții. La fiecare capitol veți găsi, de asemenea, fragmente pe aceeași temă, prezentate în casete, cu corp mai mic. Îi suntem datori și recunoscători lui Zachary Kincaid pentru munca sa temeinică de cercetare și selecție a acestor texte. Speranța noastră este că, odată cu acest volum, Lewis va fi apreciat nu numai pentru ceea ce a spus despre creștinism, ci și pentru felul în care a trăit în calitate de creștin. Nădăjduim că, la sfârșitul cărții, veți spune amin.

MICHAEL G. MAUDLIN[1]
Vicepreședinte senior și redactor-șef executiv
HarperOne

1. Tr. de Ștefan Bolea (n. red.).

1. Se poate demonstra că rugăciunea funcționează?

Ultima noapte a lumii (din „Eficacitatea rugăciunii")[1]

În urmă cu câțiva ani, m-am trezit într-o dimineață cu intenția de a mă duce la frizer, ca pregătire pentru o vizită la Londra, însă prima scrisoare pe care am deschis-o m-a lămurit că nu mai e nevoie să merg la Londra. În consecință, am decis să amân și tunsul. Imediat, s-a declanșat în mintea mea o sâcâială inexplicabilă, aproape ca o voce care spunea: „Mergi totuși la frizer. Trebuie să te tunzi". În cele din urmă, n-am mai rezistat. M-am dus. Trebuie spus că frizerul meu din perioada aceea era un creștin încercat de multe necazuri, un om pe care eu și fratele meu îl ajutaserăm ocazional. În clipa în care am deschis ușa frizeriei, mi-a spus: „Ah, mă rugam să veniți astăzi!" Și, într-adevăr, dacă aș fi venit după una sau mai multe zile, nu i-aș mai fi fost de nici un folos.

1. Tr. din C.S. Lewis, *Ferigi și elefanți și alte eseuri despre creștinism,* tr. și note Emanuel Conțac, pref. Walter Hooper, Humanitas, București, 2011, pp. 112–120. [În lipsa altor precizări, notele marcate cu cifre arabe aparțin redactorului prezentei ediții în limba română.]

Evenimentul m-a cutremurat; încă mă cutremură. Dar, desigur, nu se poate stabili în mod riguros o legătură cauzală între rugăciunile frizerului și vizita mea. Ar putea fi telepatie. Ar putea fi un accident.

Am stat la căpătâiul unei femei al cărei femur era devorat de cancer și care avea colonii prospere ale bolii în multe alte oase. Era nevoie de trei persoane pentru a o așeza în pat. Doctorii estimau că mai avea doar câteva luni de trăit; asistentele (care adesea știu mai bine), câteva săptămâni. Un om bun și-a așezat mâinile peste ea și s-a rugat. După un an, pacienta umbla (urcând un deal, printr-un ținut împădurit și dificil), iar omul care îi făcuse ultimele radiografii spunea: „Oasele astea sunt tari ca piatra. E o minune!".

Dar, iarăși, nu există o dovadă riguroasă. Medicina, după cum recunosc toți doctorii veritabili, nu este o știință exactă. Nu trebuie să invocăm supranaturalul pentru a explica falsificarea profețiilor ei. Nu trebuie să credeți – decât dacă alegeți – într-o legătură cauzală între rugăciuni și recuperare.

Apare astfel întrebarea: „Ce fel de dovezi ar proba eficacitatea rugăciunii?" Lucrul pentru care ne rugăm poate avea loc, dar cum poți ști că nu urma să aibă loc oricum? Chiar dacă lucrul ar fi miraculos în mod incontestabil, nu rezultă că minunea a avut loc ca urmare a rugăciunilor făcute. Răspunsul este, desigur, că nu se poate ajunge niciodată la o dovadă de ordin empiric, constrângătoare, de felul celor din știință.

Unele lucruri sunt dovedite de uniformitatea neîntreruptă a experiențelor noastre. Legea gravitației este stabilită de faptul că, în experiența noastră, toate corpurile, fără excepție, îi dau ascultare. Dar chiar și dacă toate

lucrurile pentru care se roagă oamenii s-ar întâmpla, ceea ce nu e cazul, asta tot n-ar dovedi ceea ce înțeleg creștinii prin eficacitatea rugăciunii. Căci rugăciunea este o cerere. Esența unei cereri, spre deosebire de constrângere, este că poate sau nu să primească răspunsul așteptat. Iar dacă o Ființă înțeleaptă în mod infinit ascultă cererile unor făpturi finite și neghioabe, cu siguranță că uneori le va da răspunsul așteptat și alteori le va refuza. „Succesul" invariabil în rugăciune n-ar proba deloc învățătura creștină. Ar proba ceva mai degrabă de tipul magiei: o putere a anumitor ființe umane de a controla sau de a constrânge cursul naturii.

Există, fără îndoială, pasaje în Noul Testament care la prima vedere par să promită o împlinire invariabilă a rugăciunilor noastre. Dar nu asta spun de fapt aceste texte. Căci în însăși esența Evangheliei întâlnim un exemplu flagrant care arată contrariul. În Ghetsimani, cel mai sfânt dintre toți cei ce au înălțat cereri s-a rugat de trei ori ca un anume pahar să fie îndepărtat de la El. Dar n-a fost. După acest episod, se poate renunța la ideea că rugăciunea ne este recomandată ca un soi de truc infailibil.

Alte lucruri sunt dovedite nu prin simplă experiență, ci prin acele experiențe concepute artificial pe care le numim experimente. S-ar putea face aceasta și în privința rugăciunii? Voi trece peste obiecția conform căreia nici un creștin n-ar putea lua parte la un astfel de proiect, fiindcă i se interzice asta: „Să nu ispitești (cu experimente) pe Domnul Dumnezeul tău"[1]. Interzis sau nu, măcar este posibil acest lucru?

Am auzit sugerându-se următoarele: o echipă de oameni – cu cât mai mulți, cu atât mai bine – ar trebui să se

1. *Cf.* Matei 4:7 (n. tr. *Ferigi și elefanți*).

pună de acord să se roage cât pot ei de intens, de-a lungul unei perioade de șase săptămâni, pentru însănătoșirea tuturor pacienților spitalului A, dar nu și a vreunuia dintre pacienții spitalului B. Apoi s-ar aduna rezultatele, pentru a se vedea dacă spitalul A a înregistrat mai multe vindecări și mai puține decese. Presupun că experimentul ar putea fi repetat în diferite perioade și locuri, pentru a elimina influența factorilor irelevanți.

Problema este că nu văd cum am putea vorbi despre rugăciune reală în astfel de condiții. „Nu urcă-n cer cuvântul fără gând"[1], spune regele în *Hamlet*. A rosti pur și simplu rugăciuni nu înseamnă a te ruga; altminteri, o echipă de papagali antrenați cum se cuvine ar putea ține la fel de bine locul oamenilor, în experimentul nostru. Nu te poți ruga pentru recuperarea celor bolnavi decât dacă scopul pe care îl ai în vedere este recuperarea lor. Dar nu poți avea nici un motiv să dorești recuperarea tuturor pacienților din primul spital și a nici unuia din celălalt spital. În acest caz, nu te rogi ca suferința să fie ușurată; te rogi pentru a afla ce se întâmplă. Scopul real al rugăciunilor este în contradicție cu scopul lor nominal. Cu alte cuvinte, indiferent ce fac limba, dinții și genunchii tăi, nu te rogi. Experimentul pretinde o imposibilitate.

Confirmările sau infirmările empirice sunt deci imposibil de obținut. Dar această concluzie va părea mai puțin deprimantă dacă ne amintim că rugăciunea este cerere și dacă o comparăm cu alte specimene din aceeași categorie.

---

1. *Hamlet*, III, 3. tr. Dan Duțescu și Leon Levițchi, în William Shakespeare, *Opere alese*, vol. 7, Editura pentru Literatură, București, 1964 (n. tr. *Ferigi și elefanți*).

Adresăm cereri atât semenilor noștri, cât și lui Dumnezeu: cerem sarea la masă, cerem o mărire de salariu, cerem unui prieten să ne hrănească pisica în perioada concediului, cerem o femeie în căsătorie. Uneori primim ceea ce cerem, alteori nu. Dar, atunci când primim, nu este nici pe departe ușor de dovedit, în mod științific, o legătură cauzală între a cere și a obține.

> Un creștin oarecare îngenunchează ca să-și spună rugăciunile. Încearcă să intre în legătură cu Dumnezeu. Dar, fiind creștin, el știe că ceea ce îndeamnă să se roage este tot Dumnezeu: Dumnezeu dinăuntrul lui. Știe de asemenea că toată cunoașterea lui Dumnezeu vine prin Cristos, Dumnezeu și om – știe că Cristos stă alături de el, ajutându-l să se roage, rugându-se pentru el. Înțelegeți ce se întâmplă. Omul se roagă lui Dumnezeu – țelul spre care tinde. Dumnezeu este și cel care, înăuntrul omului, îl împinge să se roage – e puterea care-l pune în mișcare. Dumnezeu este și calea sau podul pe care omul este împins să treacă pentru a ajunge la acest țel. Iată că întreaga viață treimică a Ființei tri-personale se manifestă de fapt în foarte obișnuita încăpere unde un om obișnuit își rostește rugăciunile. Omul este ridicat la moduri mai înalte de viață – ceea ce am numit Zoe sau viață spirituală: este atras în Dumnezeu, de către Dumnezeu, rămânând totodată el însuși. — *Creștinism, pur și simplu*[1]

Vecinul s-ar putea să fie un om bun la suflet, unul care n-ar fi lăsat pisica să moară de foame nici chiar dacă ai fi uitat să faci vreun aranjament. Angajatorul, după toate probabilitățile, nu este dispus să-ți satisfacă cererea de

1. Tr. din C.S. Lewis, *Creștinism pur și simplu*, ed. revăzută și întregită, tr. Dan Rădulescu, Humanitas, București, 2004, pp. 204–205.

mărire decât conștient că ai putea obține un venit mai bun de la o firmă rivală, și e posibil să intenționeze să te păstreze oferindu-ți oricum o mărire. Cât despre doamna care consimte să se mărite cu tine, ești sigur că nu se hotărâse deja în această privință? Propunerea ta a fost poate rezultatul, nu cauza deciziei sale. O anumită conversație importantă n-ar fi avut loc niciodată, dacă ea n-ar fi decis ca discuția să aibă loc.

Astfel, într-o anumită măsură, aceeași îndoială care învăluie eficacitatea cauzală a rugăciunilor noastre către Dumnezeu învăluie și rugămințile noastre către semeni. Ceea ce obținem am fi obținut poate oricum. Dar numai, după cum spuneam, într-o anumită măsură. Prietenul, șeful sau soția s-ar putea să ne spună că au acționat la cererea noastră; și s-ar putea să-i cunoaștem atât de bine, încât să ne simțim siguri, mai întâi, că spun ceea ce cred a fi adevărat și, în al doilea rând, că-și înțeleg propriile motive suficient de bine ca să aibă dreptate. Însă observați că, atunci când se întâmplă acest lucru, siguranța noastră n-a fost dobândită cu metodele științei. Nu încercăm experimentul de control care constă în refuzarea măririi de salariu sau în ruperea logodnei, pentru ca apoi să reînnoim cererea în condiții noi. Siguranța noastră este destul de diferită, ca tip, de cunoașterea științifică. Izvorăște din relația noastră personală cu celelalte părți; nu din cunoașterea unor lucruri despre ei, ci din cunoașterea *lor* ca persoane.

Siguranța noastră – dacă ajungem la o siguranță – că Dumnezeu aude rugăciunile întotdeauna, că uneori le îndeplinește și că răspunsurile favorabile aparente nu sunt întâmplătoare poate veni doar în același fel. Nici